

Milloin ikirouta sulaa?

Mikä suomalaisten Venäjän asenteita oikein vaivaa, myös kaupan alalla? Etsiessäni vastausta ryhdyin selailemaan pian kolme vuosikymmentä sitten yhdessä kahden venäläisen toimittajaystäväni kanssa tekemääni kirjaa *Onko Siperia kaukana*, jossa pohditaan ikiroutan vaikutusta ja myös ikiroutan sulamista. Maidemme väliset suhteethan ovat kuin ikiroutan sulattelua.

Kun pääministeri Esko Aho vietti 40-vuotisjuhliansa Kesärannassa, lahjoitin hänelle vanhan kirjani. Esko onkin usein toistellut kulunutta sanontaa ”kyllä Siperia opettaa”. Tavatessaan silloisen pääministerin Jegor Gaidarin keväällä 1992 Laatokan rannalla Vitelessä, Karjalan presidentin Viktor Stepanovin kotikylässä, Aho keskusteli Barentsin alueella sijaitsevan Štokmanovskajan kaasualueen hyödyntämisestä. Samansuuntaiset keskustelut ovat ajankohtaisia nytkin, mutta suomalaiset eivät enää ota julkisuudessa niihin yhtä voimakkaasti kantaa siten, että uudet kaasuputket hyödyttäisivät myös Suomea.

Suomen ja Venäjän kauppa on liittynyt aina vahvasti politiikkaan. Jos Suomessa on annettu ohjaksia Venäjän vastaiselle politiikalle, kaupakin on käynyt huonosti. Neuvostoaikojen jälkeen tilanne on muuttunut, mutta perusvire ei. Paasikiven-Kekkosen linjan ystävällisellä kaiulla ratsastetaan edelleen.

Venäjän suuret murrokset ovat aina merkinneet kaupan tyrehtymistä, mutta pitkällä aikavälillä uutta eteenpäinmenoa. Sotakorvaukset pakottivat Suomen suuntaamaan talouttaan uudelleen, mistä kehittyi monilla aloilla menestystarinoita. Toisaalta laman aikana nämä globaalisti teollisuudeksi kehittyneet alat, kuten laivanrakennusteollisuus, ovat joutuneet suurimmiksi kärsijöiksi.

Tulevana keväänä voidaan viettää Suomen ja Venäjän jatkuvasti kehittyvän kaupan 60-vuotisjuhlia. Kesäkuussa 1950 solmittiin ensimmäinen Suomen ja Neuvostoliiton 5-vuotinen kauppasopimus. Maaliskuussa presidentinvaalin jälkeen oli muodostettu Urho Kekkosen ensimmäinen hallitus, jonka tärkein tehtävä oli saada jäätyneet Neuvostoliiton suhteet kuntoon ja vakauttaa kotimainen talustilanne.

Kun sittemmin vuosien mittaan vertailtiin 5-vuotissopimuksia, toisteltiin yleensä kauppavaihdon kaksinkertaistumista viidessä vuodessa. Syksyllä 1958 poliittinen tilanne heijastui jälleen kaupan takkuiluun. 1970-luku taas oli varsinaista kasvun kulta-aikaa, kun kallistuneet öljytoimitukset maksettiin vastaavalla tavaranniennillä. Eivätkä suuret projektit, kuten esimerkiksi Kostamuksen rakentaminen, olleet Venäjällekin ilmaisia. Vieläkin jotkut venäläiset murjottavat siitä, että suomalaisille maksetuissa miljardeissa euroissa olisi ollut ”ylihintaa”. Joka tapauksessa syytä tyytyväisyyteen oli molemmin puolin.

Venäjän Suomessa oleva kaupallinen edustaja Valeri Šljamin väitteli toissa vuonna tohtoriksi venäläis-suomalaisten taloussuhteiden kehityksestä. Tämä vuosikymmeniä Suomen ja Venäjän taloussuhteissa toiminut entinen Karjalan tasavallan ulkoministeri kirjoitti myös kauppaväelle tarkoitetun kirjan *Venäjän muuttuva liiketoimintaympäristö*. Šljaminilla on nykyisen Venäjän tuntemuksen lisäksi perspektiiviä, sillä hän oli mukana jo Kostamuksen rakentamisessa. En tiedä minkä verran suomalaiset ovat Šljaminin ajatuksia lukeneet, mutta kirjasta selviävät hyvin sekä Venäjän talouden painopisteet että odotukset Suomen suuntaan.

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana kaupanteko on keskittynyt Moskovaan ja entistä merkittävämmäksi Itämeren alueen toimijaksi nousseeseen Pietariin. EU:n lähialueyhteistyössä Suomi on panostanut yli 800 kohteeseen neljällä lähialueellaan lähes 200 miljoonaa euroa. Hankkeet eivät ole kuitenkaan useimmiten tuoneet odotettua tulosta ja koko Unionin yhteistyö Venäjän kanssa kangertelee. Ei Venäjästä tule läntisten EU-maiden tapaista valtiota, mitä jotkut tuntuvat pitävän yhteistyön ehtona. Venäjän sielu on erilainen ja erilaisuuden hyväksymisestä olisi lähdettävä myös EU:n ja Venäjän suhteita rakennettaessa.

Toivottavasti yhteistyön parantamiseen tähtäävä Itämeren kaasuputki saadaan rakennetuksi. Kaasuputken ympärillä käytävässä keskustelussa ilmenevät hyvin idän ja lännen ristiriidat ja myös haluttomuus ymmärtää toisiaan. Euroopan Unionin kauppapolitiikka Venäjää kohtaan ei juuri auta Suomea. Suomen oma energiayhteistyö Venäjän kanssa on ollut edullista, mutta sitä pyritään nujertamaan.

Suomen metsäteollisuuden selittelyt Venäjän puutulleista ovat olleet surullisen ristiriitaisia. Ensintuntui kuin koko Suomen metsäteollisuus olisi kaatumassa, kun Venäjältä ei saatu enää halpaa raaka-ainetta. Viime vuosina Venäjän puu on ollut käytännössä suunnilleen samanhintaista kuin Suomesta ostettu puu. Seuraava selitys oli, että vaikka Venäjän puuta saataisiin ilmaiseksi, sen jalostaminen Suomessa ei kannata. Maan hallitus on tässä pyörinyt kuin väkkärä tajuamatta, että molempien maiden pitäisi yhdessä paneutua metsään ja sen hoitoon, jalostukseen ja maailmanlaajuiseen markkinointiin. Pitäisi luoda yhteinen, molempia hyödyttävä poliittinen tahto asioiden hoitamiseksi.

Pyrkimykset vakavaan keskusteluyhteyteen Yhtenäinen Venäjä -puolueen johdon kanssa ovat olleet suomalaisille puolueille pelkkää ilmaa. Talouselämän ja kaupan johdolta ei voi odottaakaan ymmärtämystä, sillä heille politiikka on pahasta. Puolueiden yhteistyö venäläisten puolueiden kanssa on lähes olematonta. Viime marraskuussa Yhtenäisen Venäjän puolueko-

kouksessa kohtasin vain kaksi keskustapuolueen edustajaa. En oikein uskonut olleeni samassa kokouksessa, kun luin sen jälkeen maan valtalehtien uutisointia. Niin kaukana niiden näkemykset olivat puoluekokouksen sanoman valtavirrasta. Ei ihme, että suomalainen talouselämä sulattaa kovin hitaasti venäläistä ikiroutaa, kun median viestin pohjana on turhan usein epäluottamus Venäjää kohtaan. Väärä signaali johtunee useimmiten tietämättömyydestä. Toki on myönteisiä poikkeuksia ja todella asiantuntevia toimittajia, mutta realismi ei olisi pahaksi koko medialle.

Venäläiset ovat ylikompleksisesti eniten Suomeen rahaa tuova, kasvava turistiryhmä lamastakin huolimatta. Kun monelle venäläiselle kesämökin hankkiminen Suomesta on suurimpia haaveita ja niitä on hankittu varsinkin Itä-Suomesta, on tämäkin herättänyt jopa eduskuntakyselyjä. Paljon järkevämpää kuin epäluulojen kasvattaminen olisi kysyä hallitukselta mitä se aikoo tehdä matkailun ja yhteistyön lisäämiseksi.

Suomalaiset ja venäläiset ovat luontoihmisiä. Sodanjälkeisinä Kekkonen vuosina korostettiin luottamusta niin kansojen kuin poliitikkojenkin välillä. Ei luottamuksen tarve ole hävinnyt mihinkään. Sitä ei kuitenkaan ole ennen kuin opimme tuntemaan toisemme. Parhaiten se käy luonnossa, kalassa tai metsässä, perinteisen suomalaisen tahi venäläisen vieraanvaraisuuden keskellä. Ainakin niin se käy mukavimmalla tavalla.

S e p p o S a r l u n d

Kirjoittaja on pitkän linjan keskustavaikuttaja ja UKK-Seuran asiamies, joka on työskennellyt Finnairin johtajana vuoteen 1993 asti. Vuodesta 1990 kirjoittaja on toiminut Suomi-Venäjä Seuran valtuuston puheenjohtajana.